

**ПРОГРАМА
«НОВЕ ПРАВОСУДДЯ»**

**ПРОГРАМА УКРАЇНСЬКОГО КОМПОНЕНТУ
МІЖНАРОДНОГО ОН-ЛАЙН КУРСУ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ ТА
ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ**

**ПІДГОТОВЛЕНА ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ СЕМІНАРУ-ПРАКТИКУМУ З РОЗРОБКИ
НАЦІОНАЛЬНОГО КОМПОНЕНТУ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ ДЛЯ МІЖНАРОДНОГО
ОН-ЛАЙН КУРСУ З ДИСЦИПЛІНИ «ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЇ»**

Андрій Білецький, аспірант кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Національного юридичного університету ім. Я.Мудрого

Олександр Боднарук, к.ю.н., доцент кафедри кримінального права і криміналістики
Чернівецького національного університету ім. Ю.Федьковича

Олександр Комаров, к.ю.н., асистент кафедри кримінального права Національного юридичного
університету ім. Я.Мудрого

Михайло Рязанов, к.ю.н., доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції Національного
університету «Одеська юридична академія»

Марія Тарас, асистент кафедри теорії права та прав людини Українського Католицького
Університету

СІЧЕНЬ – БЕРЕЗЕНЬ

2017 РОКУ

Погляди авторів, викладені у даній публікації, не обов'язково відображають офіційну точку зору Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) або Уряду Сполучених Штатів Америки.

ЗМІСТ

Інформація про міжнародний он-лайн курс із запобігання та протидії корупції та його український компонент	4
Мета українського компоненту міжнародного он-лайн курсу із запобігання та протидії корупції	5
Структура українського компоненту міжнародного он-лайн курсу із запобігання та протидії корупції	6
Тема 1. Корупція як антисоціальне та антиправове явище	7
Тема 2. Нульова толерантність до корупції, антикорупційний комплаєнс і запобігання конфлікту інтересів	9
Тема 3. Інституційні механізми запобігання корупційним діям і протидії проявам корупції в Україні	12
Тема 4. Корупційні та інші, пов'язані з корупцією, правопорушення та види юридичної відповідальності за їх вчинення	15
Тема 5. Особливості виявлення та розслідування корупційних правопорушень	17
Тема 6. Правові аспекти повернення активів, одержаних внаслідок корупційних правопорушень	18
Тема 7. Роль громадянського суспільства в заходах щодо запобігання та протидії корупції	20
Методи контролю	21
Оцінювання за результатами опанування українського компоненту міжнародного он-лайн курсу із запобігання та протидії корупції	21
Рекомендації для успішної роботи та співпраці учасників	22
Список літератури	23

ІНФОРМАЦІЯ ПРО МІЖНАРОДНИЙ ОН-ЛАЙН КУРС ІЗ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ ТА ЙОГО УКРАЇНСЬКИЙ КОМПОНЕНТ

Міжнародний он-лайн курс із запобігання та протидії корупції – це навчальний курс у режимі он-лайн для студентів-правників, які зацікавлені у вивченні питань щодо запобігання корупції, що впроваджуватимуть разом із Правничою школою Університету ім. Вашингтона та Лі (Лексінгтон, Вірджинія, США) чотири правничі школи України, а саме: Вищий навчальний заклад «Український католицький університет», Національний університет «Одеська юридична академія», Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого, а також Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича.

Національний компонент цього курсу розроблено представниками Центру верховенства права «Український католицький університет», Донецького національного університету ім. В. Стуса, Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, Міждисциплінарного науково-освітнього центру протидії корупції Національного університету «Києво-Могилянська академія», Національного університету «Одеська юридична академія», Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого, а також Чернівецького національного університету ім. Юрія Федьковича спільно з експертами та співробітниками Програми Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) з реформування сектору юстиції «Нове правосуддя» на семінарі-практикумі з розробки національного компоненту навчальної програми для міжнародного он-лайн курсу з дисципліни «Запобігання та протидія корупції», який відбувся за підтримки Програми USAID «Нове правосуддя» у м. Києві 22-23 грудня 2016 року.

Курс засновується на рекомендаціях щодо надання якісної антикорупційної освіти у вищих навчальних закладах України, розроблених за результатами участі у Міжнародному семінарі-тренінгу «Вдосконалення спроможності правничих шкіл надавати високоякісну антикорупційну освіту» 24-25 листопада 2016 року (м. Тирана, Албанія) представників чотирьох українських правничих шкіл, що впроваджуватимуть міжнародний он-лайн курс разом із Правничою школою Університету ім. Вашингтона та Лі (Лексінгтон, Вірджинія, США). Організаторами цього заходу виступили Управління ООН з наркотиків і злочинності (УНЗ ООН) та Правнича школа Університету ім. Вашингтона і Лі (Лексінгтон, Вірджинія, США) за сприяння Посольства США в Албанії, Університету Тирані (Тирана, Албанія) і Центру верховенства права та протидії корупції (Доха, Катар).

При розробці використано навчально-методичний комплекс, розроблений Управлінням ООН із наркотиків та злочинності задля розширення та поширення знань про Конвенцію ООН проти корупції 2003 р., навчально-методичний комплекс, розроблений Міждисциплінарним науково-освітнім центром протидії корупції Національного університету «Києво-Могилянська академія», а також кращі практики викладання антикорупційних дисциплін в українських та закордонних ВНЗ із метою впровадження інноваційних форм і методів навчання питань щодо запобігання корупції та підвищення якості антикорупційної освіти в Україні в цілому.

Курс засновується на сучасному розумінні сутності «корупції», а саме як антисоціального й антиправового явища, та міждисциплінарному підході до його вивчення.

МЕТА УКРАЇНСЬКОГО КОМПОНЕНТУ МІЖНАРОДНОГО ОН-ЛАЙН КУРСУ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Метою курсу у широкому значенні є впровадження у навчальних закладах України сучасних технологій навчання, а саме – змішаного, сфокусованого на студентів навчання, що передбачає самостійне опанування слухачами курсу наявних он-лайн ресурсів та аудиторну роботу, побудовану навколо серії дискусій і обговорень запропонованих тем під супроводом викладача-фасилітатора.

У більш вузькому значенні його метою є розкриття теоретичного підґрунтя і практичних шляхів запобігання та ефективної протидії корупції в Україні відповідно до національного законодавства та правозастосовної практики зі застосуванням сучасних технологій навчання.

Цілі курсу полягають у:

- вивченні слухачами сутності та природи корупції як соціально-правового явища, а також її негативних наслідків;
- оволодінні основними знаннями щодо механізмів запобігання корупційним діянням і протидії проявам корупції як на національному, так і регіональному та міжнародному рівнях;
- формуванні у слухачів умінь і навичок аналізу та застосування норм антикорупційного законодавства;
- набутті знань про способи усунення наслідків правопорушень, пов'язаних з корупцією;
- вивченні міжнародного досвіду боротьби з корупцією;
- формуванні у слухачів нетолерантного ставлення до корупції;
- ознайомленні з основами організації та проведення антикорупційних адвокасі-кампаній;
- набутті практичних навичок із проведення антикорупційних громадських розслідувань.

Міжнародний он-лайн курс розрахований на студентів-правників 3-5 курсів, які зацікавлені у вивченні питань запобігання та протидії корупції.

Незважаючи на те, що основний наголос у рамках курсу робиться на дослідженні явища корупції, а також вивченні політики й інструментів її запобігання, студенти матимуть змогу вдосконалити навички юридичної англійської мови та проведення наукових досліджень на відповідну тематику.

СТРУКТУРА КУРСУ

Курс із протидії корупції складається із **7 тем**.

№	Назва теми	Кількість годин*	
		Аудиторних занять	Самостійної роботи
Тема 1	Корупція як антисоціальне та антиправове явище	0	8
Тема 2	Нульова толерантність до корупції, антикорупційний комплаєнс і запобігання конфлікту інтересів	2	4
Тема 3	Інституційні механізми запобігання корупційним діям і протидії проявам корупції в Україні	2	4
Тема 4	Корупційні та інші, пов'язані з корупцією, правопорушення та види юридичної відповідальності за їх вчинення	2	4
Тема 5	Особливості виявлення та розслідування корупційних правопорушень	2	4
Тема 6	Юридичні аспекти повернення активів, одержаних внаслідок корупційних правопорушень	2	4
Тема 7	Роль громадянського суспільства в заходах щодо запобігання та протидії корупції	2	4

*Деякі з тем розглядатимуться більш загально, інші – детальніше, враховуючи інтерес слухачів курсу до тієї чи іншої теми, а також кількість годин.

ТЕМА 1. КОРУПЦІЯ ЯК АНТИСОЦІАЛЬНЕ ТА АНТИПРАВОВЕ ЯВИЩЕ

Очікувані результати

По закінченні Теми 1 слухачі курсу зможуть:

- поглибити розуміння сутності та природи явища корупції;
- отримати знання щодо класифікації корупції;
- сформулювати власне бачення явища корупції;
- зрозуміти негативний вплив корупції на всі процеси державотворення та економічний розвиток країни.

Питання для опрацювання:

- 1.1. Сутність та природа явища корупції
- 1.2. Поняття та класифікація корупції
- 1.3. Соціально-юридичні наслідки корупції
- 1.4. Корупція в Україні: сучасний стан та тенденції

Питання до дискусії:

Чи поділяєте Ви думку Семюеля Гантінгтона, який свого часу написав: *«Висловлюючись у термінах економічного зростання, єдиною річчю, гіршою за суспільство з жорсткою, надцентралізованою та нечесною бюрократією, може бути суспільство з жорсткою, надцентралізованою та чесною бюрократією»*. Відтак, С. Гантінгтон твердить, що корупція виконує роль мастила для «змащування коліс» жорсткої державної бюрократії та дозволяє економіці рухатись. Свою позицію обґрунтуйте. (*«Ціна корупції»* Олександра Шепотила, читайте тут: <https://krytyka.com/ua/articles/tsina-koruptsiyi?page=2>).

У Темі 1 очікується виконання *кількох* типів завдань. *Перший тип* – це активна участь в обговоренні запропонованої теми, яка оцінюється додатковими балами та відповідно впливатиме на загальну оцінку. *Другий тип завдань* – це розв'язання тестових завдань та практичного завдання.

Практичне завдання: Проаналізуйте статтю Юлії Самаєвої *«Шоу корупційного абсурду»* (читайте тут: <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/shou-korupciynogo-absurdu-.html>). Зробіть порівняльний аналіз щонайменше 5 підходів до оцінки рівня корупції, вкажіть загальні та специфічні для кожного особливості.

У цій темі рекомендованими до перегляду є матеріали масового безкоштовного он-лайн курсу *«Боротьба з корупцією»*, розробленого Центром протидії корупції спільно з Anti-Corruption Research and Education Centre в Києво-Могилянській академії, Transparency International Україна та виданням *«Наші Гроші»*, розміщеного на платформі Prometheus (https://courses.prometheus.org.ua/courses/NAUKMA/ANTICOR101/2015_T2/about).

Додатково пропонуємо також ознайомитися з он-лайн курсом *«Anti-Corruption»*, розміщеним на E-Platform for Neighbourhood (<https://eplatform.euforneighbourhood.eu/enrol/index.php?id=7>), та двома он-лайн модулями *«Introduction to Anti-corruption»* та *«Advanced Anti-corruption: Prevention of Corruption»*, розробленими експертами Управлінням ООН із наркотиків та злочинності з метою розширення та поширення знань про Конвенцію ООН проти корупції 2003 р. (<https://www.unodc.org/elearning/frontpage.jsp>).

Література до Тему 1:

1. Aidt T. Governance Regimes, Corruption and Growth: Theory and evidence [Електронний ресурс] / Toke Aidt, Jayasri Dutta, Vania Sena // *Journal of Comparative Economics*. – 2008. – Vol. 36. – P. 195-220. – Режим доступу: <http://jayasridutta.org/gcte-x.pdf>.
2. Assiotis A. Do the Effects of Corruption upon Growth Differ Across Political Regimes? / Andreas Assiotis, Kevin Sylwester // *Discussion Papers*. Paper 84. – 2010. – Режим доступу: http://open.siuc.lib.siu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1086&context=econ_dp.
3. Bardhan P. Corruption and Development: A review of issues [Електронний ресурс] / Pranab Bardhan // *Journal of Economic Literature*. – September, 1997. – Vol. XXXV. – P. 1320–1346. – Режим доступу: goo.gl/rKZR1c.
4. Corruption: Anthropological perspectives [Електронний ресурс] / [edited] by Dieter Haller and Cris Shore // London: Pluto Press, 2005. – 255 p. – Режим доступу: http://www.untagsmd.ac.id/files/Perpustakaan_Digital_1/CORRUPTION%20Haller_Corruption-Anthropological%20Perspectives.pdf.
5. Corruption, Good Governance and Economic Development: Contemporary analysis and case studies / [edited] by R.N. Ghosh, Md Abu Bakar Siddique // World Scientific. – 2015. – 284 p.
6. Gatti R. Individual Attitudes Toward Corruption: Do social effects matter? [Електронний ресурс] / Roberta Gatti, Stefano Paternostro, Jamele Rigolini // World Bank Policy Research Working Paper 3122. – 2003. – Режим доступу: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/18137>.
7. Hellman J.S. Measuring Governance, Corruption, and State Capture How Firms and Bureaucrats Shape the Business Environment in Transition Economies [Електронний ресурс] / Joel S. Hellman, Geraint Jones, Daniel Kaufmann, Mark Schankerman // World Bank Policy Research Working Paper 2312. – 2000. – Режим доступу: https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/18832/multi_page.pdf?sequence=1
8. DeLeon P. Thinking about Political Corruption / Peter deLeon // Armonk, NY: ME Sharpe. – 1993. – 241 p.
9. Karklins R. Typology of Post- Communist Corruption [Електронний ресурс] / Rasma Karklins // *Problems of Post-Communism*. – 2002. – Vol. 49 (4). – P. 22-32. – Режим доступу: <http://pdc.ceu.hu/archive/00001528/01/03Karklins%5B1%5D.pdf>.
10. Mauro P. Corruption and Growth [Електронний ресурс] / Paolo Mauro // *Quarterly Journal of Economics*. – 1995. – Vol. 110 (3). – P. 681-712. – Режим доступу: <http://homepage.ntu.edu.tw/~kslin/macro2009/Mauro%201995.pdf>.
11. Mungiu-Pippidi A. Becoming Denmark: Historical paths to control of corruption [Електронний ресурс] / Alina Mungiu-Pippidi // *Social Research*. – Vol. 80 (4). – 2013. – P. 1259-1286. – Режим доступу: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2301329.
12. Mungiu-Pippidi A. Corruption: Good governance powers innovation [Електронний ресурс] / Alina Mungiu-Pippidi // *Nature*. – 2015. – Vol. 518. – P. 295-297. – Режим доступу: <http://www.nature.com/news/corruption-good-governance-powers-innovation-1.16927>.
13. Mungiu-Pippidi A. The Quest for Good Governance: How societies develop control of corruption / Alina Mungiu-Pippidi // Cambridge, UK: Cambridge University Press. – 2015. – 314 p.
14. Rose-Ackerman S. Corruption and Government: Causes, consequences and reform, 2nd Edition / Susan Rose-Ackerman and Bonnie Palifka // Cambridge University Press. – 2016. – 644 p.
15. Stefes C. H. Understanding Post-Soviet Transitions: Corruption, collusion and clientelism / Christoph H. Stefes // New York: Palgrave Macmillan, 2006. – 211 p.
16. Svensson J. Eight Questions About Corruption / Jakob Svensson // *Journal of*

Economic Perspectives. – 2005. – Vol. 19 (3). – P. 24-30, 36-39.

17. Treisman D. What Have We Learned about the Causes of Corruption from Ten Years of Cross-National Empirical Research? / Daniel Treisman // Annual Review of Political Science. – 2007. – Vol. 10. – P. 211-221.

18. Коминская Д. Записки адвоката [Електронний ресурс] / Д. Коминская // М.: Новое издательство, 2009. – 412 с. – Режим доступу: <https://www.litmir.co/br/?b=122780&p=4>.

19. Куришко О. Аналіз світового досвіду у сфері протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом у контексті можливості його використання в Україні [Електронний ресурс] / Олександр Куришко // Фінансовий простір. – 2013. – № 2 (10). – Режим доступу: <http://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1302/13kooasd.pdf>.

20. Мілер В. Звичаєва корупція? Громадяни та уряд у посткомуністичній Європі [Текст] / Вільям Мілер, Осе Гределанд, Тетяна Кошечкіна; пер. з англ. Дмитро Склярєнко. – Київ: К. І. С., 2004. – 308 с.

21. Політична корупція перехідної доби: пер. з англ. / За ред. С. Коткіна та А. Шайо. – К.: К.І.С., 2004. – 440 с.

22. Правові засади та практичні аспекти запобігання корупції [Електронний ресурс] / Національне агентство з питань запобігання корупції. – Київ, 2016. – 76 с. – Режим доступу: https://issuu.com/undpukraine/docs/corruption_prevention_course_lectio.

23. Сердюк О.В. Засади методології оцінювання рівня корупції в Україні [Електронний ресурс] / О.В. Сердюк, І.М. Осика, О.В. Волянська, М.А. Огай. – Режим доступу: http://www.iahr.com.ua/files/works_docs/16.pdf.

24. Політична корупція перехідної доби: пер. з англ. / за ред. С. Коткіна та А. Шайо. – К.: К.І.С., 2004. – 440 с.

ТЕМА 2. НУЛЬОВА ТОЛЕРАНТНІСТЬ ДО КОРУПЦІЇ, АНТИКОРУПЦІЙНИЙ КОМПЛАЄНС ЗАСТОСУВАННЯ І ЗАПОБІГАННЯ КОНФЛІКТУ ІНТЕРЕСІВ

Очікувані результати

По закінченні Тем 2 слухачі курсу зможуть:

- краще розуміти цінності правника та моделювати власну поведінку відповідно до них;
- сформулювати належні форми реакції на прояви корупції;
- знати основи внутрішніх антикорупційних політик, а також вміти пропонувати зміни до них із метою попередження/усунення корупційних ризиків.

Питання для опрацювання:

- 2.1. Нульова толерантність до корупції в системі фундаментальних цінностей правника
- 2.2. The Foreign Corrupt Practices Act (1977), The Bribery Act (2010) і їх вплив на бізнес-клімат в Україні
- 2.3. Антикорупційний комплаєнс у публічному секторі та бізнес-середовищі
- 2.4. Запобігання конфлікту інтересів та способи його врегулювання
- 2.5. Викривачі корупції та їх правовий захист

Питання до дискусії:

Проаналізуйте Аналітичний звіт за результатами проекту «Залучення громадськості до формування рамки кваліфікацій правничої професії шляхом проведення аналізу обсягу знань, переліку навичок і вмінь, якими має володіти випускник юридичного вищого навчального закладу, щоб відповідати вимогам сучасного ринку праці» в частині дослідження думок роботодавців щодо знань, вмінь, навичок і професійних цінностей, якими має володіти випускник юридичного ВНЗ, щоб відповідати сучасним вимогам ринку праці (<https://drive.google.com/file/d/0B2O58xQ77mQ2WUtrLVpPT2t1cms/view>).

Практичне завдання: Розробіть проект антикорупційної програми для юридичної особи в регіоні, враховуючи результати дослідження «Прозорість корпоративної звітності», яке представили аналітик Transparency International Україна Дмитро Якимчук та голова Комплаєнс-клубу Американської торгової палати Юрій Войціцький за методологією Секретаріату Transparency International (https://issuu.com/tiukraine/docs/ti_rating_ukr_final_web).

У цій темі рекомендованими до перегляду є відео-лекції Хомера Мойєра на тему «Світовий досвід: як сформувати в країні культуру «чесної гри» (<http://acrec.antac.org.ua/materials/tema-4-svitovyj-dosvid-yak-sformuvaty-v-krajini-kulturu-chesnoji-hry/>) та Руслана Рябошапки на тему «Корупційні та інші, пов'язані з корупцією, правопорушення, конфлікт інтересів» (<http://acrec.antac.org.ua/materials/tema-5-koruptsijni-ta-inshi-pov-yazani-z-koruptsiyeyu-pravoporushennya-konflikt-interesiv/>).

Література до Темі 2:

1. Act on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions 1998 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://acrec.antac.org.ua/wp-content/uploads/2015/10/b_Act-Combating-Foreign-Bribery.pdf.
2. A Resource Guide to the U.S. Foreign Corrupt Practices Act [Електронний ресурс] / Criminal Division of the U.S. Department of Justice and the Enforcement Division of the U.S. Securities and Exchange Commission. – 2012. – Режим доступу: <https://www.justice.gov/sites/default/files/criminal-fraud/legacy/2015/01/16/guide.pdf>.
3. UK Bribery Act 2010 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/23/contents>.
4. Конвенція ООН проти корупції, прийнята на 58 сесії Генеральної Асамблеї ООН 31.10.2003 (ратифікована Законом України від 18.10.2006 № 251-V). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.
5. Методичні рекомендації з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб / Затверджені рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 14.07.2016 № 2. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/metodychni-rekomendaciyi>.
6. Методичні рекомендації щодо передачі в управління підприємств та/або корпоративних прав з метою запобігання конфлікту інтересів / Затверджені рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 11.08.2016. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://nazk.gov.ua/sites/default/files/metodychni_rekomendaciyi_korporativni_prava_1.pdf.
7. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб, схвалений Генеральною Асамблеєю ООН 23.07.1996. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_788.
8. Про затвердження Типової антикорупційної програми юридичної особи /

Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 02.03.2017 № 75. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nocorrupt.com/content/typova-antykorupciyna-programa-yurydychnoyi-osoby>.

9. Keeping Foreign Corruption out of the United States: Four case histories [Електронний ресурс] / Hearing before the Permanent Subcommittee on Investigations of the Committee on Homeland Security and Governmental Affairs, United States Senate, One Hundred Eleventh Congress, Second Session, Vol. 1 of 2, February 4, 2010. – Режим доступу: <http://www.gpoaccess.gov/congress/index.html>.

10. OECD Combating Bribery [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://acrec.antac.org.ua/wp-content/uploads/2015/10/a_OECD-Combating-Bribery.pdf.

11. OECD Good Practice Guidance [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://acrec.antac.org.ua/wp-content/uploads/2015/10/b_OECD-Good-Practice-Guidance.pdf.

12. Risks and Threats of Corruption and the Legal Profession [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://acrec.antac.org.ua/wp-content/uploads/2015/10/5_IBA-Survey-on-Corruption.pdf.

13. UN Anti-Corruption Toolkit [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://acrec.antac.org.ua/wp-content/uploads/2015/10/1_UN-Anti-Corruption-Toolkit.pdf.

14. U4 Brief UNCAC Judicial Corruption [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://acrec.antac.org.ua/wp-content/uploads/2015/10/6_U4-Brief-UNCAC-Judicial-Corruption.pdf.

15. Аналітичний звіт за результатами проекту «Залучення громадськості до формування рамки кваліфікацій правничої професії шляхом проведення аналізу обсягу знань, переліку навичок і вмінь, якими має володіти випускник юридичного вищого навчального закладу, щоб відповідати вимогам сучасного ринку праці» [Електронний ресурс] / Козьяков С.Ю., Лилик С.В., Лилик І.В., Пирогова Д.І., Красновський О.В. – К.: ВГО «Українська Асоціація Маркетингу», 2015. – 131 с. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/0B2O58xQ77mQ2WUtrLVpPT2t1cms/view>.

16. Витяг зі звіту про дослідження думки роботодавців щодо знань, вмінь, навичок і професійних цінностей, якими має володіти випускник юридичного ВНЗ, щоб відповідати сучасним вимогам ринку праці [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fair.org.ua/content/library_doc/Summary_Report_on_Legal_Profession_Practice_Analysis_UKR.pdf.

17. Nesterenko O.: Whistleblower Protection / General edition: Oksana Nesterenko, Olena Shostko. – Kharkiv: LLB «Human Rights Publisher», 2016. – 94 p.

18. Nesterenko O. The Legal Framework of Whistleblower Protection at the Intelligence Community in the U.S. [Електронний ресурс] // Сполучені Штати Америки у сучасному світі: політика, економіка, право, суспільство. Ч. 1: зб. матеріалів II міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 15.05.2015) / упоряд. Калитчак Р.Г., Зазуляк З.М. – Львів: Центр американських студій ФМВ ЛНУ ім. І. Франка, 2015. – С. 247-250. – Режим доступу: http://international.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/06/USA_in_modern_world_Lviv_15.05.15-Volume-I.pdf.

19. Нестеренко О. Правовий захист викривальників (whistleblowers): теоретичні аспекти та конституційна необхідність [Текст] / О. Нестеренко // Право України. – 2014. – № 12. – С. 104-111.

20. Правові засади та практичні аспекти запобігання корупції [Електронний ресурс] / Національне агентство з питань запобігання корупції. – Київ, 2016. – 76 с. – Режим доступу: https://issuu.com/undpukraine/docs/corruption_prevention_course_lectio.

ТЕМА 3. ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Очікувані результати

По закінченні Теми 3 слухачі курсу зможуть:

- сформулювати уявлення про сучасні механізми запобігання та протидії корупції;
- знати систему та повноваження антикорупційних органів України;
- вміти ідентифікувати корупційні ризики та пропонувати способи їх мінімізації/усунення;
- вміти користуватись інструментами запобігання та протидії корупції.

Питання для опрацювання:

- 3.1. Європейські стандарти у сфері запобігання та протидії корупції
- 3.2. Заходи щодо запобігання корупції, передбачені національним законодавством:
 - 3.2.1. Корупційні ризики та методологія їх вимірювання
 - 3.2.2. Запобігання одержанню неправомірної вигоди або подарунка та поводження з ними
 - 3.2.3. Антикорупційна експертиза нормативно-правових актів
 - 3.2.4. Спеціальні перевірки
 - 3.2.5. Запобігання корупції в сфері державних закупівель
- 3.3. Система суб'єктів у сфері запобігання та протидії корупції
 - 3.3.1. Національне агентство з питань запобігання корупції
 - 3.3.2. Національне антикорупційне бюро України
 - 3.3.3. Спеціалізована антикорупційна прокуратура
 - 3.3.4. Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів
 - 3.3.5. Перспективи впровадження антикорупційних судів в Україні
 - 3.3.6. Національна рада з питань антикорупційної політики при Президенті України
 - 3.3.7. Комітет Верховної Ради України з питань запобігання і протидії корупції
 - 3.3.8. Цільова команда реформ з антикорупції

Питання до дискусії:

Проаналізуйте статтю Андрія Слюсара «*Антикорупційний суд в Україні: передумови утворення та гарантії ефективності*» (читайте тут: <http://www.pravda.com.ua/columns/2017/02/15/7135474/>). Чи вважаєте Ви доцільним запровадження антикорупційних судів в Україні? Якщо так, то яким має бути такий суд? Свою думку обґрунтуйте.

У Темі 3, окрім активної участі в обговоренні запропонованої теми, одним зі **завдань** є: проаналізувати факти та дати юридичну оцінку рішень у *справі Катерини Везелевої-Борисової*, яка будучи співробітницею НАБУ, у лютому, квітні і червні 2016 р. за запрошенням регіонального представництва Фонду ім. Ф. Еберта в Україні провела кілька тренінгів у Мукачеві, Полтаві та Одесі. Тематами просвітницьких заходів Фонду, який декларує відданість соціал-демократичним

цінностям, були серед іншого професійна орієнтація молоді, соціальна інтеграція та покращення умов праці для жінок. (Постанову Солом'янського районного суду м. Києва у справі №760/13989/16-п від 20.10.2016 року читайте тут: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/62138608>, Постанову Апеляційного Суду м. Києва у справі №760/13989/16-п від 10.02.2017 року – <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/64770678>).

Література до Темі 3:

1. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією, підписана у Страсбурзі 27.01.1999 (ратифікована Законом України від 18.10.2006 № 252-V). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_101.
2. Резолюція (97) 24 Комітету Міністрів Ради Європи «Про двадцять принципів боротьби з корупцією», прийнята Комітетом Міністрів 06.11.1997. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_845.
3. Рекомендація № R (2000) 10 Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи щодо кодексів поведінки державних службовців, прийнята Комітетом Міністрів 11.05.2000. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://crimcor.rada.gov.ua/komzloch/control/uk/publish/article.jsessionid=C75D14A4396DDB62F4F196E8FD76B58E?a_rt_id=48082&cat_id=46352.
4. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією, підписана у Страсбурзі 04.11.1999 (ратифікована Законом України від 16.03.2005 № 2476-IV). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_102.
5. Методичні рекомендації з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у діяльності осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://nazk.gov.ua/sites/default/files/metodychni_rekomendaciyi.pdf.
6. Порядок надсилання електронних копій судових рішень щодо осіб, які вчинили корупційні правопорушення: Наказ Державної судової адміністрації України, Міністерства юстиції України від 26.01.2012 № 12/152/5. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0012750-12>.
7. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб: Закон України від 23.05.2013 № 314-VII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/314-18>.
8. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність зі стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією: Закон України від 18.04.2013 № 221-VII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/221-18>.
9. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/794-viii>.
10. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/889-19/page5>.
11. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
12. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки: Закон України від 14.10.2014 № 1699-VII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>.
13. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 07.04.2011 № 3206-VI. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3206->

14. Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 265. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/265-2015-%D0%BF>.

15. Про затвердження Переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків: Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 17.06.2016 № 2, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19.07.2016 № 987/29117. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0987-16>.

16. Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення: Наказ Міністерства юстиції України від 11.01.2012 № 39/5. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0028-12>.

17. Про затвердження Порядку оформлення протоколів про адміністративні правопорушення та внесення приписів Національним агентством з питань запобігання корупції: Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 09.06.2016 № 5, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25.07.2016 р. за № 1019/29149. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1019-16>.

18. Про затвердження Порядку передачі дарунків, одержаних як подарунки державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді, державним або комунальним установам чи організаціям: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2011 № 1195. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1195-2011-%D0%BF>.

19. Про затвердження Порядку проведення перевірок Національним агентством з питань запобігання корупції: Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 11.08.2016 № 2, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 08.09.2016 № 1230/29360. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1230-16>.

20. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: Закон України від 10.11.2015 № 772-VIII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/772-19>.

21. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>.

22. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

23. Про Національну раду з питань антикорупційної політики: Указ Президента України від 14.10.2014 № 808/2014. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/808/2014>.

24. Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України восьмого скликання: Постанова Верховної Ради України від 04.12.2014 № 22-VIII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/22-19>.

25. Про початок роботи системи подання та оприлюднення декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 10.06.2016 № 2, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15.07.2016 № 958/29088. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0958-16>.

26. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.

27. Про реалізацію Національним агентством з питань запобігання корупції повноважень щодо проведення антикорупційної експертизи: Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 28.07.2016 № 1, зареєстровано в Міністерстві юстиції України

25.08.2016 № 1184/29314. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1184-16>.

28. Про функціонування Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 10.06.2016 № 3, зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 15.07.2016 № 959/29089. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0959-16>.

29. Роз'яснення щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю / затверджені рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 11.08.2016 № 3. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nazk.gov.ua/sites/default/files/rozyasnenn_ua_15.08.16_15.30_14_0.pdf.

30. Типове положення про уповноважений підрозділ (особу) з питань запобігання та виявлення корупції, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 04.09.2013 № 706. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/706-2013-%D0%BF>.

31. Henderson K. Fighting Corruption and Promoting the Rule of Law through Transparency, Openness and Judicial Independence [Електронний ресурс] / Keith Henderson // IFES Rule of Law White Paper Series. – December 6-8, 2005. – Режим доступу: http://www.ifes.org/sites/default/files/chengdu_version2_web.pdf.

32. Practitioners' Guide to Capacity Assessment of Anti-Corruption Agencies [Електронний ресурс] / UNDP, October 2011. – Режим доступу: <http://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/democratic-governance/anti-corruption/Guide-to-Capacity-Assessment-of-ACAs.html>.

33. Schultz J. The UNCAC and Judicial Corruption: Requirements and avenues for reform [Електронний ресурс] / Jessica Schultz // U4 Brief. – 2009. – Vol. 18. – 4 p. – Режим доступу: <http://www.u4.no/publications/the-uncac-and-judicial-corruption-requirements-and-avenues-for-reform/>.

34. Розенфельд Н.А. Коротка методика юридичного аналізу ефективності застосування законодавства [Електронний ресурс] / Н.А. Розенфельд. – К.: Юстініан, 2009. – 48 с. – Режим доступу: https://www.savinova.info/sites/default/files/all/monographs/Rozenfeld_metodika.pdf.

35. Сіверс Р.В. Окремі аспекти функціонування уповноважених підрозділів з питань запобігання та виявлення корупції [Електронний ресурс] / Р.В. Сіверс, А.В. Кухарук. – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/47882>.

ТЕМА 4. КОРУПЦІЙНІ ТА ІНШІ, ПОВ'ЯЗАНІ З КОРУПЦІЄЮ, ПРАВОПОРУШЕННЯ ТА ВИДИ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЇХ ВЧИНЕННЯ

Очікувані результати

По закінченні Тем 4 слухачі курсу зможуть:

- вміти оперувати відповідною термінологією;
- розуміти критерії віднесення правопорушень до корупційних;
- вміти кваліфікувати корупційні правопорушення.

Питання для опрацювання:

4.1. Поняття та ознаки корупційного правопорушення. Критерії віднесення правопорушень до корупційних

4.2. Адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією

4.3. Корупційні та пов'язані з корупцією злочини: поняття, система і різновиди

4.4. Особливості кримінальної відповідальності за корупційні злочини

4.5. Поширені корупційні схеми в Україні

Питання до дискусії:

Проаналізуйте статтю Олексія Шалайського «*Корупція в регіонах. Дракон із посмішкою котика*» (читайте тут: http://gazeta.dt.ua/internal/korupciya-v-regionah-drakon-iz-posmishkoju-kotika_.html). Як Ви вважаєте, чи здатні зміни до законодавства про відповідальність за корупційні правопорушення, які відбулись протягом останніх років, підвищити ефективність запобігання і протидії корупційним правопорушенням? Свою відповідь обґрунтуйте.

У Темі 4, окрім активної участі в роботі на занятті, одними зі **завдань** є аналіз судової практики, а також вирішення практичних ситуацій, пов'язаних із корупційною тематикою.

Наприклад, К., обіймаючи посаду начальника відділу земельних ресурсів міської ради, розробив і впровадив схему виділення земельних ділянок комунальної власності. Підробляючи відповідні довідки, К. подавав до міської ради проекти рішень про надання згоди на виділення земельних ділянок інвалідам війни для ведення садівництва. В подальшому ці земельні ділянки за фіктивними документами «продавались» від імені інвалідів третім особам, які збудували там 23 житлові будинки. Інваліди війни не знали про те, що на їх ім'я виділялись, а в подальшому від їх імені реалізовувались земельні ділянки. Внаслідок вчинення описаних дій територіальній громаді було завдано шкоду в розмірі 43 876 526 грн. Слідством також встановлено, що за вчинення цих дій К. одержав від кінцевих власників земельних ділянок 230 000 доларів США. Дайте кримінально-правову оцінку вчиненням К. діям.

Література до Темі 4:

1. Кодекс адміністративного судочинства України: Кодекс України від 06.07. 2005 № 2747-IV. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
3. Кодекс законів про працю України: Кодекс України від 10.12.1971 № 322-VIII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
4. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/254к/96-вр>.
5. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
6. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page>.
7. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23.12.1993 № 3782-XII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>.
8. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 № 2493-III. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>.
9. Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page>.
10. Цивільний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
11. Андрушко П.П. Доктринальне тлумачення, окремі кримінально-правові аспекти застосування Закону України від 21 лютого 2014 року № 746-VII «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо імплементації до

національного законодавства положень статті 19 Конвенції ООН проти корупції» / П.П. Андрушко // Юридичний вісник України. – 5-11 квітня 2014 р. – № 14. – Вкладка: Інформаційно-правовий банк. – С. 5-20.

12. Андрушко П.П. Реформа українського антикорупційного законодавства у світлі міжнародно-правових зобов'язань України / П.П. Андрушко. – К.: Атіка, 2012. – 332 с.

13. Дудоров О.О. Кримінально правова заборона провокації підкупу, або Правоохоронець як ініціатор злочину [Текст] / О.О. Дудоров, Є.О. Письменський // Юридичний вісник України. – 2015. – № 15 (1032). – С. 12-13.

14. Дудоров О. Незаконне збагачення: сумнівна новела антикорупційного законодавства України / О. Дудоров, Т. Тертиченко // Вісник Національної Академії прокуратури України. – 2011. – № 3. – С. 28-34.

15. Киричко В.М. Кримінальна відповідальність за корупцію / В.М. Киричко. – Х.: Право, 2013. – 424 с.

16. Настільна книга детектива, прокурора, судді: коментар антикорупційного законодавства / [Хавронюк М.І. та ін.]; за ред. М.І. Хавронюка. – Київ: Дакор, 2016. – 495 с.

17. Настюк В.Я. Корупція, відповідальність, компроміс: адміністративні та кримінально-правові аспекти / В.Я. Настюк, В.В. Белевцева, О.М. Лемешко. – Х.: Право, 2010. – 152 с.

18. Савченко А.В. Корупційні злочини (кримінально-правова характеристика): навч. посіб. / А.В. Савченко. – К.: «Центр учбової літератури», 2016. – 168 с.

19. Тютюгін В.І. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг: загальна характеристика [Електронний ресурс] / В.І. Тютюгін, Ю.В. Гродецький // Вісник Асоціації кримінального права України: електрон. наук. фах. вид. – 2015. – № 1(4). – С. 272-29. – Режим доступу: http://nauka.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/07/4_17.pdf.

20. Тютюгін В.І. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг [Текст]: навч.-практ. посіб. / В.І. Тютюгін, Ю.В. Гродецький, С.В. Гізімчук; НЮУ ім. Я. Мудрого. – Харків: Право, 2014. – 232 с.

ТЕМА 5. ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ ТА РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Очікувані результати

По закінченні Тем 5 слухачі курсу повинні:

- вміти використовувати превентивні антикорупційні механізми;
- розуміти особливості розслідування корупційних правопорушень;
- розуміти критерії допустимості доказів у кримінальному провадженні щодо корупційних злочинів.

Питання для опрацювання:

5.1. Засоби виявлення корупційних правопорушень

5.1.1. Моніторинг електронних декларацій

5.1.2. Моніторинг відкритих реєстрів та баз даних

5.2. Особливості розслідування корупційних правопорушень

Питання до дискусії:

Проаналізуйте статтю Віктора Трепака «*Е-приховування та е-полювання*» (читайте тут: http://gazeta.dt.ua/internal/e-prihovuvannya-ta-e-polyuvannya-_.html). Чи згодні Ви з автором, що

декларування як «антикорупційний засіб» за нинішніх обставин може перетворитися на інструмент влади для досягнення нею своїх цілей, а не стати засобом суспільного контролю над владою. Свою відповідь обґрунтуйте з точки зору права та публічної політики.

У Темі 7 очікується виконання **кількох типів завдань** на вибір: 1) аналіз електронних декларацій, 2) аналіз відкритих реєстрів та баз даних, а також 3) відповідної судової практики, за результатами чого написати розгорнуту письмову відповідь на питання «Резонансні заяви влади, пов'язані з корупційними розслідуваннями й економічними злочинами: їх виконання та юридична відповідальність» загальним обсягом 3-5 сторінок друкованого тексту.

У цій темі рекомендованими до перегляду є матеріали масового безкоштовного он-лайн курсу «Боротьба з корупцією», розробленого Центром протидії корупції спільно з Anti-Corruption Research and Education Centre в Києво-Могилянській академії, Transparency International Україна та виданням «Наші Гроші», розміщеного на платформі Prometheus (https://courses.prometheus.org.ua/courses/NAUKMA/ANTICOR101/2015_T2/about).

Література до Темі 5:

1. Про початок роботи системи подання та оприлюднення декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 10.06.2016 № 2, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15.07.2016 № 958/29088. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0958-16>.

2. Алексєєв О.О. Розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. / О.О. Алексєєв, В.К. Весельський, В.В. Пяковський. – К.: «Центр учбової літератури», 2016. – 320 с.

3. Бишевець О.В. Розслідування окремих видів злочинів: навч. посібник / О.В. Бишевець, М. А. Погорецький, Д.Б. Сергєєва та ін.; за ред. М.А. Погорецького та Д.Б. Сергєєвої. – К.: Алерта, 2015. – 536 с.

4. Погорецький М.А. Практикум з методики розслідування окремих видів злочинів: навч. посібник / за ред. проф. М.А. Погорецького, доц. Д.Б. Сергєєвої. – К.: Алерта, 2015. – 168 с.

5. Правові засади та практичні аспекти запобігання корупції [Електронний ресурс] / Національне агентство з питань запобігання корупції. – Київ, 2016. – 76 с. – Режим доступу: https://issuu.com/undpukraine/docs/corruption_prevention_course_lectio.

6. Шепітько В.Ю. Криміналістика: підруч. / В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель [та ін.]: за ред. В.Ю. Шепітька. – 5-ге вид. переробл. та доповн. – К.: Ін Юре, 2016. – 640 с.

ТЕМА 6. ЮРИДИЧНІ АСПЕКТИ ПОВЕРНЕННЯ АКТИВІВ, ОДЕРЖАНИХ ВНАСЛІДОК КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Очікувані результати

По закінченні Темі 6 слухачі курсу повинні:

- знати інструменти повернення активів, отриманих внаслідок корупційних правопорушень;
- розуміти юридичну природу конфіскації майна.

Питання для опрацювання:

6.1. Законодавчі основи повернення активів, отриманих внаслідок корупційних правопорушень

6.2. Виявлення та розшук активів, отриманих внаслідок корупційних правопорушень

6.3. Повернення та управління активами, отриманими внаслідок корупційних правопорушень

Питання до дискусії:

Проаналізуйте статті Станіслава Батрина «Скарби Януковича: кризь лід» (читайте тут: <http://gazeta.dt.ua/internal/skarbi-yanukovicha-kriz-lid-.html>), а також Сергія Сидоренка «Що означає зняття санкцій з Азарова та як зберегти арешт активів Януковича і Ко» (читайте тут: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/01/28/7044049/>). Ваші думки про перебіг кримінальних проваджень щодо В. Януковича та його соратників, що перебувають під санкціями ЄС, а також щодо юридичної ефективності механізму персональних санкцій. Які кроки на Вашу думку потрібно здійснити для розширення персональних санкцій ЄС на нових осіб?

У Темі 6 очікується виконання *кількох* типів **завдань**. *Перший тип* – це активна участь в обговоренні запропонованої теми, яка оцінюється додатковими балами та відповідно впливатиме на загальну оцінку. *Другий тип* – написати розгорнуту письмову відповідь на питання «Міжнародні практики засудження за статтею "незаконне збагачення"» загальним обсягом 3-5 сторінок друкованого тексту.

У цій темі рекомендованими до перегляду є презентації доповідачів II Щорічної конференції з повернення активів – міжнародного експертного форуму з питань пошуку, арешту, конфіскації та повернення активів, здобутих корупційним шляхом (<http://assetconf.antac.org.ua/konferentsiya-2015/prezentatsiyi-2015/>), а також Аналітична записка підготовлена експертами Центру протидії корупції Тетяною Шевчук та Дарією Каленюк за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» (<http://assetconf.antac.org.ua/analitychnyj-zvit/must-read/>).

Література до Темі 6:

1. Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій): Рішення Ради Національної Безпеки і Оборони України від 02.09.2015 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0014525-15>.

2. Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) стосовно осіб, причетних до протиправних дій щодо Надії Савченко, Олега Сенцова та Олександра Кольченка: Рішення Ради Національної Безпеки і Оборони України від 25.03.2016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-16>.

3. Про санкції: Закон України від 14.08.2014 № 1644-VII [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1644-18>.

4. Burdescu R. Income and Asset Declarations: Tools and trade-offs [Електронний ресурс] / Burdescu Ruxandra, Gary J. Reid, Stuart Gilman, Trapnell Stephanie // Stolen Asset Recovery (StAR) initiative. – Washington, DC: World Bank. – 2009. – Режим доступу: http://acrec.antac.org.ua/wp-content/uploads/2015/10/5_Income-and-Asset-Declarations.pdf.

5. Eckes C. EU Restrictive Measures against Natural and Legal Persons: From counterterrorist to third country sanctions [Електронний ресурс] / Eckes C. // Common Market Law Review. – 2014. – Vol. 51(3). – P. 869-905. – Режим доступу: https://pure.uva.nl/ws/files/2138955/152750_429046.pdf.

6. The Legality of EU Sanctions [Електронний ресурс] / House of Lords, European Union Committee. – 11th Report of Session 2016-17. – Режим доступу: <https://www.publications.parliament.uk/pa/ld201617/ldselect/1deucom/102/102.pdf>.

ТЕМА 7. РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В ЗАХОДАХ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Очікувані результати

По закінченні Теми 7 слухачі курсу повинні:

- розуміти роль і місце організацій громадянського суспільства у протидії корупції;
- знати основи планування та проведення антикорупційних адвокаційних кампаній, а також вміти впроваджувати ці кампанії на практиці.

Питання для опрацювання:

7.1. Механізми та інструменти, які можуть бути використані громадянським суспільством із метою запобігання корупції

7.2. Огляд успішних громадських антикорупційних ініціатив в Україні

Питання до дискусії:

Проаналізуйте статтю Костянтина Федоренка «Румунія: народ проти корупції» (читайте тут: <http://gazeta.dt.ua/international/rumuniya-narod-proti-korupciyi-.html>). Які на Вашу думку юридичні засоби можуть використовувати представники громадянського суспільства, коли політики намагаються використати владу як джерело одержання вигоди?

У Темі 7 очікується виконання **кількох типів завдань** на вибір: 1) проведення антикорупційної експертизи; 2) юридичне оформлення та супровід антикорупційної адвокаційної кампанії; 3) написання есе в рамках тематики.

Література до теми 7:

1. Альтернативний звіт з оцінки ефективності державної антикорупційної політики / Р.Г. Рябошапка, О.С. Хмара, А.В. Кухарук, М.І. Хавронюк, О.В. Калітенко; За заг. ред. А.В. Волошиної. – К., 2015. – 268 с.
2. Білецький А.В. Корупція в приватному секторі та роль громадськості в її запобіганні / А.В. Білецький // Проблеми законності. – №135. – С. 157-166.
3. Білецький А.В. Поняття громадськості як суб'єкта запобігання корупційній злочинності та правові основи її запобіжної діяльності / А.В. Білецький / Актуальні проблеми права: теорія і практика. – №31. – С. 204-218.
4. Новіков О.В. Особливості громадської антикорупційної експертизи нормативно-правових актів в Україні [Електронний ресурс] / О.В. Новіков // Режим доступу: http://www.dy.nauka.com.ua/pdf/10_2015/13.pdf.
5. Станкевич-Волосянчук О.І. Адвокація як метод впливу (практичний посібник) / О.І. Станкевич-Волосянчук // Ужгород, 2013. – 80 с.
6. Як провести громадську антикорупційну експертизу? Методичні рекомендації [Електронний ресурс] / за заг. ред. О.С. Хмари. – 2013. – 40 с. – Режим доступу: https://issuu.com/undpukraine/docs/anticorruption_expertise_guidelines.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

У процесі оцінювання навчальних досягнень слухачів курсу застосовуються такі методи:

1. **методи усного контролю:** індивідуальне опитування, участь в обговоренні запропонованих тем, розв'язання практичних завдань.
2. **методи письмового контролю:** розв'язання тестових завдань, написання есе та розгорнутих письмових відповідей у рамках запропонованих тем.
3. **методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз, peer review.

ОЦІНЮВАННЯ ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ ОПАНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОГО КОМПОНЕНТУ МІЖНАРОДНОГО ОН-ЛАЙН КУРСУ ІЗ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Оцінювання знань студентів:

- 10% оцінки – за умови відвідування не менше 80% занять;
- 30% оцінки – підготовка та активна участь у роботі на заняттях;
- 30% оцінки – Group Project #1;
- 30% оцінки – Group Project #2.

РЕКОМЕНДАЦІ ДЛЯ УСПІШНОЇ РОБОТИ ТА СПІВПРАЦІ УЧАСНИКІВ

Міжнародний он-лайн курс із запобігання та протидії корупції впроваджується за технологією змішаного навчання (blended learning), що передбачає самостійне опрацювання студентами он-лайн ресурсів із подальшим обговоренням запропонованих тем під час аудиторних занять під супроводом викладача-фасилітатора.

Основним завданням викладача-фасилітатора курсу є стимулювання і спрямування процесу пошуку інформації з антикорупційної тематики слухачами курсу, а також їх спільної діяльності.

Зокрема, для ефективної участі студенти повинні самостійно пройти два он-лайн модулі «Introduction to Anti-corruption» та «Advanced Anti-corruption: Prevention of Corruption», розроблені експертами Управлінням ООН з наркотиків та злочинності з метою розширення та поширення знань про Конвенцію ООН проти корупції 2003 р. (<https://www.unodc.org/elearning/frontpage.jsp>). Зареєструватися для проходження модулів можна за посиланням: <https://golearn.unodc.org>.

Додатково пропонуємо ознайомитися з матеріалами масового безкоштовного он-лайн курсу «Боротьба з корупцією», розробленого Центром протидії корупції спільно з Anti-Corruption Research and Education Centre в Києво-Могилянській академії, Transparency International Україна та виданням «Наші Гроші», розміщеного на платформі Prometheus (https://courses.prometheus.org.ua/courses/NAUKMA/ANTICOR101/2015_T2/about), а також он-лайн курсом «Anti-Corruption», розміщеним на E-Platform for Neighbourhood (<https://eplatform.euforneighbourhood.eu/enrol/index.php?id=7>).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Міжнародно-правові документи

1. Конвенція ООН проти корупції, прийнята на 58 сесії Генеральної Асамблеї ООН 31.10.2003 (ратифікована Законом України від 18.10.2006 № 251-V). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_c16.
2. Декларація Організації Об'єднаних Націй про боротьбу з корупцією і хабарництвом у міжнародних комерційних операціях від 16.12.1996. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_369.
3. Міжнародний кодекс поведінки державних посадових осіб, схвалений Генеральною Асамблеєю ООН 23.07.1996. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_788.
4. Кримінальна конвенція про боротьбу з корупцією, підписана у Страсбурзі 27.01.1999 (ратифікована Законом України від 18.10.2006 № 252-V). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_101.
5. Додатковий протокол до Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією (ETS 191), підписаний у Страсбурзі 15.05.2003 (Протокол ратифіковано Законом № 253-V в (Протокол ратифіковано Законом від 18.10.2006 № 253- V). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_172.
6. Цивільна конвенція про боротьбу з корупцією, підписана у Страсбурзі 04.11.1999 (ратифікована Законом України від 16.03.2005 № 2476-IV). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/994_102.
7. Рекомендація № R (2000) 10 Комітету Міністрів державам-членам Ради Європи щодо кодексів поведінки державних службовців, прийнята Комітетом Міністрів 11.05.2000. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://crimcor.rada.gov.ua/komzloch/control/uk/publish/article.jsessionid=C75D14A4396DDB62F4F196E8FD76B58E?a_rt_id=48082&cat_id=46352.
8. Резолюція (97) 24 Комітету Міністрів Ради Європи «Про двадцять принципів боротьби з корупцією», прийнята Комітетом Міністрів 06.11.1997. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_845.

Нормативно-правові акти іноземних держав

1. Act on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions 1998 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://acrec.antac.org.ua/wp-content/uploads/2015/10/b_Act-Combating-Foreign-Bribery.pdf.
2. UK Bribery Act 2010 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/23/contents>.
3. The Foreign Corrupt Practices Act 1977 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.justice.gov/sites/default/files/criminal-fraud/legacy/2012/11/14/fcpa-english.pdf>.

Національні нормативно-правові акти

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28.06.1996. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/main/254к/96-вр>.
2. Кодекс законів про працю України: Кодекс України від 10.12.1971 № 322-VIII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.

3. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Кодекс України від 07.12.1984 № 8073-X. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
4. Кримінальний кодекс України: Кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
5. Цивільний кодекс України: Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/435-15/page>.
6. Цивільний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 18.03.2004 № 1618-IV. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
7. Кодекс адміністративного судочинства України: Кодекс України від 06.07. 2005 № 2747-IV. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України: Кодекс України від 13.04.2012 № 4651-VI. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page>.
9. Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві: Закон України від 23.12.1993 № 3782-XII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>.
10. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 № 2493-III. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>.
11. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 №2939-VI. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>.
12. Про засади запобігання і протидії корупції: Закон України від 07.04.2011 № 3206-VI. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3206-17/page>.
13. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо приведення національного законодавства у відповідність зі стандартами Кримінальної конвенції про боротьбу з корупцією: Закон України від 18.04.2013 № 221-VII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/221-18>.
14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України стосовно відповідальності юридичних осіб: Закон України від 23.05.2013 № 314-VII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/314-18>.
15. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 № 1697-VII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.
16. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>.
17. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки: Закон України від 14.10.2014 № 1699-VII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1699-18>.
18. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
19. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.
20. Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: Закон України від 10.11.2015 № 772-VIII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/772-19>.
21. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/794-viii>.
22. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. – [Електронний ресурс]

ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/889-19/page5>.

23. Про перелік, кількісний склад і предмети відання комітетів Верховної Ради України восьмого скликання: Постанова Верховної Ради України від 04.12.2014 № 22-VIII. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/22-19>.

24. Про Національну раду з питань антикорупційної політики: Указ Президента України від 14.10.2014 № 808/2014. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/808/2014>.

25. Про затвердження Порядку передачі дарунків, одержаних як подарунки державі, Автономній Республіці Крим, територіальній громаді, державним або комунальним установам чи організаціям: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2011 № 1195. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1195-2011-%D0%BF>.

26. Про затвердження Державної програми щодо реалізації засад державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційної стратегії) на 2015–2017 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.04.2015 № 265. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/265-2015-%D0%BF>.

27. Типове положення про уповноважений підрозділ (особу) з питань запобігання та виявлення корупції, затвержене постановою Кабінету Міністрів України від 04.09.2013 № 706. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/706-2013-%D0%BF>.

28. Про затвердження Положення про Єдиний державний реєстр осіб, які вчинили корупційні правопорушення: Наказ Міністерства юстиції України від 11.01.2012 № 39/5. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0028-12>.

29. Порядок надсилання електронних копій судових рішень щодо осіб, які вчинили корупційні правопорушення: Наказ Державної судової адміністрації України, Міністерства юстиції України від 26.01.2012 № 12/152/5. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0012750-12>.

30. Про затвердження Порядку оформлення протоколів про адміністративні правопорушення та внесення приписів Національним агентством з питань запобігання корупції: Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 09.06.2016 № 5, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25.07.2016 р. за № 1019/29149. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1019-16>.

31. Про початок роботи системи подання та оприлюднення декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 10.06.2016 № 2, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 15.07.2016 № 958/29088. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0958-16>.

32. Про функціонування Єдиного державного реєстру декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 10.06.2016 № 3, зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 15.07.2016 № 959/29089. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0959-16>.

33. Про затвердження Переліку посад з високим та підвищеним рівнем корупційних ризиків: Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 17.06.2016 № 2, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 19.07.2016 № 987/29117. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0987-16>.

34. Про реалізацію Національним агентством з питань запобігання корупції повноважень щодо проведення антикорупційної експертизи: Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 28.07.2016 № 1, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25.08.2016 № 1184/29314. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1184-16>.

35. Про затвердження Порядку проведення перевірок Національним агентством з питань запобігання корупції: Рішення Національного агентства з питань запобігання корупції від 11.08.2016 № 2, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 08.09.2016 № 1230/29360. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1230-16>.

36. Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій): Рішення Ради Національної Безпеки і Оборони України від 02.09.2015 – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0014525-15>.

37. Про застосування персональних спеціальних економічних та інших обмежувальних заходів (санкцій) стосовно осіб, причетних до протиправних дій щодо Надії Савченко, Олега Сенцова та Олександра Кольченка: Рішення Ради Національної Безпеки і Оборони України від 25.03.2016 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-16>.

38. Про санкції: Закон України від 14.08.2014 № 1644-VII [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1644-18>.

Навчально-методичні матеріали

1. Методичні рекомендації з питань запобігання та врегулювання конфлікту інтересів у осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, та прирівняних до них осіб / Затверджені рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 14.07.2016 № 2. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://nazk.gov.ua/metodychni-rekomendaciyi>.

2. Методичні рекомендації щодо передачі в управління підприємств та/або корпоративних прав з метою запобігання конфлікту інтересів / Затверджені рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 11.08.2016. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://nazk.gov.ua/sites/default/files/metodychni_rekomendaciyi_korporatyvni_prava_1.pdf.

3. Роз'яснення щодо застосування окремих положень Закону України «Про запобігання корупції» стосовно заходів фінансового контролю / затверджені рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції від 11.08.2016 № 3. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://nazk.gov.ua/sites/default/files/rozyasnennya_15.08.16_15.30_14_0.pdf.

4. Методичні рекомендації щодо запобігання і протидії корупції в державних органах та органах місцевого самоврядування / від 16.10.2013, Міністерство юстиції України. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/n0020323-13/page>.

5. «Політики і практики запобігання конфлікту інтересів у дев'яти країнах ЄС. Порівняльний огляд». – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oecd.org/site/sigma/publicationsdocuments/42618438.pdf>.

6. Посібник ОЕСР з питань врегулювання конфлікту інтересів на публічній службі (2003). – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oecd.org/gov/ethics/2957345.pdf>.

7. Сіверс Р.В., Кухарук А.В. Окремі аспекти функціонування уповноважених підрозділів з питань запобігання та виявлення корупції. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://old.minjust.gov.ua/47882>.

Практика Європейського Суду з прав людини:

1. Case of Asch v. Austria. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57676>.

2. Case of Chalkley v. The United Kingdom. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-61135>.

3. Case of Delcourt v. Belgium. – [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57467>.

4. Case of Khudobin v. Russia. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-77692>.

5. Case of Klass and Others v. Germany. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/980_093.

6. Case of Kornev and Karpenko v. Ukraine. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-101187>.

7. Case of Teixeira De Castro v. Portugal. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58193>.

8. Case of Van Mechelen and others v. The Netherlands. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-58030>.

9. Case of Vanyan v. Russia. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-71673>.